

לזיכוי הרבים

עקב דרישה מוגברת לעלון אנחנו מתכננים להרחיב את התפוצה, ובשל כך נשמח לקבל תרומות; המבקשים להתברך בפרנסה, בבריאות ובפרי בטן, או המבקשים להנציח יקיריהם – יואילו לפנות למשה אוסי, רח' אברהם שפירא 4, נתניה –

09-8335016

תזכו למצוות!

1. שני מלכים מתנגשים, השור והאריה נפגשים, מי הם האנשים?
2. המלה 'אב' בנטייתיה השונות חוזרת ----- פעמים כדי לעורר רחמים בלב יוסף.
3. רש"י מ"ד כ"ט – "וקרהו אסון" – מדוע? כי ה----- מקטרג בשעת סכנה.
4. רש"י מ"ה י"ב – והנה עיניכם ראות" – מה הם שני הסימנים, שנתן להם להוכיח דבריו?
5. רש"י מ"ה י"ד – יוסף ובנימין בכו על חורבן שני ה----- ו----- שילה.
6. מ"ה כ"ז – א. "ותחי רוח יעקב" – כיצד מתרגם זאת אונקלוס? ב. רש"י – למד על עגלה, ורמז על זאת בעגלה.
7. מ"ו ב' – "יעקב יעקב" – עוד שלושה אישים במקרא נקראו משמים, והוכפל שמם פעמיים.
8. רש"י מ"ו ד' – "ואנכי אעלך" – איזו הבטחה הבטיחו הקב"ה?
9. רש"י מ"ו י' – "ושאול בן הכנענית" – מי נשא את דינה לאשה?
10. רש"י מ"ו ט"ו – "כל נפש שלשים ושלש" – והרי נספרו רק 32 נפש?
11. רש"י מ"ו כ"ח – "ואת יהודה שלח... להורות לפניו" – לשם מה נשלח יהודה קדימה?
12. רש"י מ"ז ב' – "מקצה אחיו לקח חמשה אנשים" – מדוע הציג יוסף את הפחותים שבאחיו לגבורה?
13. רש"י מ"ז י' – "ויברך יעקב את פרעה" – איזו ברכה ברכו?
14. רש"י מ"ז י"ט – "ותן זרע" – ועפ"י חז"ל הרעב תם לאחר ----- שנים לרגל הברכה, שהביא איתו יעקב למצרים.
15. מהו הקשר בין הפרשה להפטרה ביחזקאל ל"ז?

למתקדמים:

1. אור החיים מ"ד י"ח – "ויגש אליו יהודה" – לשם מה ניגש אליו קרוב?
2. מ"ד כ"ב – "ועזב את אביו ומת" – מיהו אביו? הראב"ע: הוא -----, הרמב"ן: הוא -----.
3. מ"ד ל' – כיצד מוכיח בעל הטורים שבנימין למד תורה אצל יעקב?
4. רמב"ן מ"ה ט"ז – "וייטב בעיני פרעה" – מדוע שמח פרעה, כששמע על משפחת יעקב?
5. מ"ה י"ז – "טענו את בעירכם" – אביו של הרד"ק אומר, שהפועל 'טען' במקרא פירושו 'לדקור ולנעוץ', ובפסוקנו, לדקור את הבהמות, כדי שיאיצו בהליכתן; וכהוכחה משמש הפסוק בישע' י"ד י"ט: "----- קרב".
6. רשב"ם מ"ה י"ט – "קחו לכם מארץ מצרים עגלות" – מה מסמלות העגלות?
7. מ"ה כ"ב – הגני איש ימיני ו'ידיד ה' אני', קיבלתי 5 חליפות בגדים, והם עדים, כי אחד מצאצאי היהודים, יצא בלבוש מלכות של 5 בדים.
8. ראב"ע מ"ה כ"ו – "ויפג לבו" – מה מובן הפסוק?
9. מ"ו ג' – "כי לגוי גדול אשימך שם" – ספורנו מטעים, כי הירידה לגלות מצרים באה כדי להרחיקם מלהתחתן עם ה-----, ובמצרים זה לא יקרה, "כי לא יוכלון המצרים לאכול את ה----- לחם".
10. מ"ו ד' – "ויסוף ישית ידו על עיניך" – מה ההבדל בין ראב"ע לספורנו?
11. מ"ו כ"ג – "ובני דן חושים" – אומר הראב"ע, כי ייתכן שהיו -----, ו----- אחד מהם.
12. מ"ו ל' – "אמותה הפעם אחרי ראותי אותך" – כיצד מתרגם האונקלוס?
13. רמב"ן מ"ז ד' – "כי אין מרעה לצאן" – והלא גם במצרים אין מרעה מפאת הרעב?
14. ספורנו מ"ז ח' – "כמה שני ימי חיך" – מדוע שאל פרעה על שני חייו של יעקב?
15. חידה של ר' יהודה הלוי: מי אני? רביעית מ"ם בראש השם, ומי"ם כפול באחריתו, וחשבון מי"ם ומחצית מי"ם, וששה יפתרו אותו.

על צום עשרה בטבת

צום זה נקבע לציון היום, שבו החל המצור של צבא נבוכנאצר מלך בבל על י"ם. על המועד המדויק מנבא הקב"ה את הנביא יחזקאל: "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית (למלכות צדקיהו) בחדש העשירי בעשור לחדש (בעשרה בטבת) לאמר. בן אדם קתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמן (התקרב) מלך בבל אל ירושלים בעצם היום הזה" (כ"ד אי-ב). למרות שהנביא ידע, שהחורבן בוא יבוא, הוא מזדעזע, כאשר הוא שומע על הרעה; ולכך מדגיש ה' את המלה 'היום' שלוש פעמים – האסון אכן ממשמש ובא. בדורנו קבעה הרבנות הראשית את היום הזה כיום הקדיש הכללי לזכר חללי השואה, שלא נודע יום עלייתם למרום, הי"ד. ונתפלל בימים הקשים האלה, שעוברים על אחינו הגרים בגבול ערי פלשתיים, שדברי הנביא זכריה יתקיימו בקרוב בימינו: "כֹּה-אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׁירִי יִהְיֶה לְבֵית־יְהוָה לְשָׁשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים וְהָאֻמָּת וְהַשָּׂלֹם אֶהְיֶה" (ח' י"ט). אכ"י"ר!

חברותא - מפגשי חוויה ותרבות

הנני להציע מפגשי חוויה של שיעורים פרטיים, שיחות והרצאות במגוון נושאים. המפגשים מתאימים לתלמיד בתי ספר, לאירועים משפחתיים, לערבי תרבות של ועדי עובדים, להשתלמויות ולשבתות תרבות. נא לפנות לאוסי — 09-8335016

בכבודו של השליט, אך בתוך דבריו הוא מבליע קובלנא, על כך שהוא נטפל אליהם, שהרי יכלו להעלים ממנו שיש להם אח קטן. ועוד – מעלה הוא את מסכת ההתעללות הבלתי סבירה, כי מה הקשר בין אשמתם כמרגלים לבין היותם 10 או 11 אחים, ומדוע חשוב להביא את הקטן. כדי לפתוח את סגור ליבו של המושל הקשוח פונה יהודה לרגשותיו של יוסף; הוא מעורר את רחמיו בתארו את האב הזקן והשכול, אשר עלול למות, ברגע שישמע עוד בשורה רעה; ומוסיף עוד סודות אינטימיים של המשפחה, אף שלא נאמרו ע"י יעקב: "אַתָּם יָדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה לִי אִשְׁתִּי" (מ"ד כ"ז). יהודה מתגלה גם כפסיכולוג – הוא מנצל את היותו של יוסף אב לילדים, וכדי לעורר בו את רגש האבהות, הוא חוזר על המלים: 'אב/אבי/אבינו' 14 פעמים, ולבסוף הוא זועק את זעקתו קורעת הלב: "כִּי-אֵינְךָ אֶעֱלֶה אֶל-אָבִי וְהַנֶּעֱר אֵינְנוּ אִתִּי פֶן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֶת-אָבִי" (מ"ד ל"ד). בנוסף לזעקתו זו הוא מזכיר את התחייבותו בערבות להחזיר את הנער לאביו; ומכאן בקשתו להיות עבד במקום הנער. דברי יהודה החדורים דאגה כנה לאב, מצד אחד, ונכונות להציל את בנימין מצד שני, שכנעו את יוסף, שהסיבה לשנאתם של האחים אליו קשורה לפגמים מוסריים בו עצמו, ואינה קשורה לכך שהוא הבן של האשה האהובה. ולאחר שהבחין יוסף שחרטתם על מכירתו היא כנה, ראה שאין טעם להתנכר אל אחיו עוד. דברי יהודה הסוערים והמרגשים ריכזו את ליבו, עד ש"לא יכול להתאפק", ונתן קולו בבכי; והארי הכריע את השור. ובכך נתאחו הקרעים התוך משפחתיים בין בני לאה לבני רחל ובין בני הגבירות לבני השפחות.

יהודה לא סיים כאן את תפקידו. יהודה הוא יסוד הקודש, הוא שלימד אותנו תשובה מה היא, כאשר התוודה במעשה תמר באומרו: "צדקה ממני"; ודוד המלך מאשר זאת: "היתה יהודה לקדשו". אם כן, אין מתאים ממנו להישלח ראשונה: "וְאֵת יְהוֹדָה שָׁלַח לְפָנָיו אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה" (מ"ו כ"ח) – לתקן לו בית תלמוד שממנו תצא הוראה; יהודה, שממנו תצא המלכות, נפגש עם יוסף, איש המדיניות והכלכלה, כדי לתכנן את העיירה היהודית הראשונה בגולה, הרי היא גִּשְׁנָה (אותיות: נס גדול היה שם). העימות בין יהודה הארי לבין יוסף השור ליווה את עם ישראל לאורך ההסטוריה, כשקמו שתי ממלכות יריבות – ממלכת יהודה וממלכת אפרים; ורק לעתיד לבוא, כשיתגלו משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, יתאחדו שני השבטים לעץ אחד, כמאמר יחזקאל הנביא בהפטרה: "הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חִבְּרוּ וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוֹדָה וְעִשְׂתִּים לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי" (ל"ז י"ט).

תשובות: 1. יהודה האריה ויוסף השור 2. 14 3. השטן 4. מהול ומדבר בלשון הקודש 5. שני המקדשים ומשכן שילה 6. א. ושרתה רוח נבואה על יעקב ב. יוסף למד עם אביו עניין עגלה ערופה, ורמז לו בעגלות ששלחן אליו 7. אברהם, משה ושמאל 8. שייקבר בא"י 9. שמעון 10. יוכבד נולדה בין החומות 11. להכין לו בית תלמוד/הוראה 12. כדי שפרעה לא ייקחם כאנשי מלחמה 13. שיעלה הנילוס לרגליו 14. שנתיים 15. איחוד ופיוס בין שבטי יהודה ויוסף

למקדמים: 1. כדי שהשרים לא ישמעו 2. ראב"ע: אביו, רמב"ן: הנער 3. 'קשורה' בגמטריה 'תורה' 4. כי ראה, כי יוסף ממשפחה מכובדת וראוי למלכות 5. מְטוּעֵנִי חָרַב 6. שעגלות יוצאות רק על פי פקודת פרעה 7. בנימין ומרדכי 8. עמד לבו ודמם 9. הכנענים, העברים 10. ראב"ע – במוות, ספורנו – לא תצטרך לפקוח עיניך, כי יוסף יטפל בכל 11. שניים, ומת 12. לו הייתי מת כעת, הייתי מתנחם אחרי ראיתי את פניך 13. כנען גם אנשים אכלו עשב, עד כי לא נותר ירק למרעה 14. כי לא היה מקובל במצרים, שאדם יגיע לשיבה טובה 15. 10=י', 40=2x40=פ', 20+40=60=ס', 6=ו', הפתרון - יוסף

'ויגש אליו יהודה' – האריה מול השור

בשלושה אירועים מתגלה יהודה כבעל תובנה עמוקה ואומץ לב, כאיש הנוטל על עצמו אחריות כבדה, וכמנהיג בזמן ובמקום הנכון המוביל מהלכים, שבסופם שינוי ותפנית:

א. בדותן – "מה בצע"

כאן התנגד יהודה להריגת יוסף, אלא שלא נטל מנהיגות בנוכחות האח הבכור – ראובן. הוא המתין, עד ששככה סערת הרגשות של האחים, ובתבונה הוא היטה אותם להסכים להצעתו למכור אותו. הוא פונה אליהם בשאלה: "מה בצע פי נְהַרְג אֶת אֶחָיו וְנִסְכְּנוּ אֶת דָּמוֹ" (ל"ז כ"ו); כלומר, לא נשיג שום תועלת במותו של יוסף, להיפך, כל חיינו נצטרך להעלים את מותו ולהיזהר בדברינו שמא יתגלה הסוד. הוא פונה אל רגש האחוה הכמוס בלב האחים – "כִּי-אֶחָיו בְּשָׁרְנוּ הוּא" (ל"ז כ"ז) – למרות משוגותיו הוא עדין אחינו. ובעוד ראובן מדבר בגוף 'אתם': "אל תשפכו... השליכו... אל תשלחו..." (ל"ז כ"ב), מדבר יהודה אל אחיו בגוף 'אנחנו', כאילו הוא והם בדעה אחת: "נְהַרְג... ונִסְכְּנוּ... ויִדְנוּ... אחינו בשרנו" (ל"ז כ"ז). וכבר כאן כובש יהודה את המנהיגות הטבעית, והאחים נשמעים לו: "וישמעו אחיו" = 'קבילו מנה' – קיבלו אותו כמנהיג, ומכאן ואילך ייהפך להיות הדובר הרשמי של כל המשפחה.

ב. בבית יעקב – הערבות גוברת

יהודה מתערב כל אימת שמשפחת יעקב מסתכנת, ובדיבורו המחושב והשקול הוא מציל את המשפחה מפני אובדן גמור. בוויכוח עם אביו לשכנעו לשלוח את בנימין, ממתין יהודה עד שראובן יגיש את הצעתו; ולאחר שהלה נכשל (חז"ל על ראובן: בכור שוטה הוא זה... וכי בניו הם ולא בני), ולאחר שהלחם אזל (וקל יותר לשכנע אדם רעב), הוא מתחייב להיות 'עֶרֶב את הנער', ואם לא ישיבנו, הוא יסבול כל חייו. הצעתו היא אנושית, ומפקידה את מצפוננו בידי יעקב תמורת בנימין: "וחטאתי לך כל הימים" (מ"ג ט') – גם בעוה"ז וגם בעוה"ב, חטא שהוא חמור יותר ממוות. (ערבות זו של יהודה סללה את הדרך אל 'כל ישראל ערבים זה לז'). ובלית ברירה מסכים יעקב לערבות, שאי אפשר לסרב לה.

ג. בארמון יוסף – הארי מכריע את השור

כשהאחים מושבים לארמון באשמת גניבת הגביע, מי שפונה אל יוסף הוא יהודה; והכתוב מדגיש את מנהיגותו: "וַיָּבֹא יְהוֹדָה וְאָחָיו בֵּיתָה יוֹסֵף" (מ"ד י"ד). גם כשאין מלות הצטדקות בפיו על הימצאות הגביע אצל בנימין, אין יהודה מודה, שבנימין גנב אותו, אלא שהוא עוון=עונש מאת ה' על חטא שבעברם: "הֶאֱלֹהִים מָצָא אֶת עוֹן עֲבָדֶיךָ הֵנֵנוּ עֹבְדִים לְאֹדֵנִי גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדֵנוּ" (מ"ד ט"ז); ומכיוון שלא יוכל לחזור הביתה ללא בנימין, הוא מציע ליוסף, שכולם יהיו לו לעבדים: "הֵנֵנוּ עֹבְדִים לְאֹדֵנִי גַם-אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדֵנוּ".

"ויגש אליו יהודה" – נאום ההגנה של יהודה בתחילת הפרשה הוא מלאכת מחשבת – נאום שתכליתו להציע את עצמו כעבד במקום בנימין. בכשרונו הרטורי הוא משכיל לשכנע את יוסף בטעותו, אך בעיקר מצליח לעורר בו רגש חמלה. אמנם הוא מקפיד